

პროკურორის მიერ მოწმის მომზადება

სტატია ეხება პროკურორის მიერ მოწმის მომზადების მიზნით მასთან კომუნიკაციის დასაშვებობის წესს, ზღვარს პროკურორის მიერ მოწმის მომზადებასა და წვრთნას შორის. აღნიშნული საკითხს საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი არ არეგულირებს და სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილეთა მიერ ინტერპრეტაციის საშუალებას იძლევა. სტატიაში გაანალიზებულია რამდენად თანხვედრაშია პროკურორის მიერ მოწმის მომზადება სისხლის სამართლის პროცესის წარმოების მხარეთა თანასწორობისა და შეჯიბრებითობის პრინციპთან, როგორ უნდა იქნეს აცილებული რისკები, რათა პროკურორის მიერ მოწმის ჩვენების მიცემამდე მომზადება წვრთნაში არ გადაიზარდოს და შესაბამისად, წარმოდგენილია წინადადებები ამ საკითხის საკანონმდებლო დონეზე დარეგულირების მიზნით.

საკვანძო სიტყვები: მოწმე, მოწმის მომზადება, მოწმის წვრთნა, შეჯიბრებითობის პრინციპი და მოწმის მომზადება, პროკურორის კომუნიკაცია მოწმესთან, მოწმესთან კომუნიკაციის დასაშვებობა, კომუნიკაციის წესი.

1. შესავალი

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი¹ (შემდგომში – სსსკ) არ იძლევა მტკიცებულებების იერარქიას მათი უპირატესი ძალის მიხედვით. მოწმის ჩვენება მტკიცებულების ერთ-ერთი სახეა, თუმცა არ არსებობს სისხლის სამართლის საქმე, სადაც სახელმწიფო ბრალდებას პირის ბრალეული ქმედების დასადასტურებლად ერთ-ერთ მტკიცებულებად მოწმის ჩვენება არ ჰქონდეს მოპოვებული. მოწმის ჩვენების, როგორც ერთ-ერთი ყველაზე აქტიუალური მტკიცებულების სახის მნიშვნელობიდან გამომდინარე, მოწმისგან ინფორმაციის მიღების წესი დიდხანს იყო განსჯის საგანი როგორც სამეცნიერო წრეებში, ასევე კანონმდებლებს შორის. საბოლოოდ, 2016 წლის 20 თებერვალს ამოქმედდა წესი, რომელიც ითვალისწინებს მოწმის მიერ სასამართლოს წინაშე ჩვენების მიცემის ვალდებულებას, ხოლო გამომძიებლის ეტაპზე გამომძიებლისთვის, პროკურორისთვის გამოკითხვის ფორმატში ნებაყოფლობით ინფორმაციის მიწოდების წესს. აღნიშნული საკანონმდებლო ცვლილების მიზანი იყო გამორიცხულიყო საგამომძიებო ორგანოების წარმომადგენლების მხრიდან მოწმეზე რაიმე სახის ზეგავლენის შედეგად მოპოვებული ჩვენების გამოყენება სასამართლო განხილვის ეტაპზე, მოწმის შებოჭვა სასამართლოს წინაშე ჩვენების მიცემის დროს გამომძიებლის ეტაპზე მიცემული ჩვენებით და უფრო მეტიც, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობით დაშინება, ურთიერთსაწინააღმდეგო ჩვენებების მიცემისთვის. თუმცა პრაქტიკაში მაინც დადგა საკითხი, შეუძლია თუ არა პროკუ-

* თსუ-ის იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი.

¹ საქართველოს კანონი საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე №31, [03.11.2009].

როორს ჰქონდეს რაიმე ტიპის კომუნიკაცია პირთან, რომელიც ნებაყოფლობითაა გამოკითხული გამოძიების ეტაპზე და სასამართლოში უნდა მოხდეს მისი ბრალდების მონმის სახით დაკითხვა, დაკითხვის განხორციელებამდე; თუ შეუძლია, რა ფორმით და რა ფარგლებში უნდა განხორციელდეს მონმის და პროკურორის კომუნიკაცია, რომ არ გახდეს სადავო, ხომ არ განიცადა მონმემ პროკურორისგან რაიმე ტიპის ზემოქმედება. წინამდებარე სტატიის მიზანია სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების შეჯიბრებითი სისტემის ქვეყნების პრაქტიკის ანალიზით, გასცეს პასუხი ზემოთ დასმულ კითხვებს და წარმოადგინოს შესაბამისი რეკომენდაციები.

2. მონმესთან კომუნიკაციის დასაშვებობა

2004 წელს დაწყებული საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობის რეფორმა, 2009 წლის 9 ოქტომბერს საქართველოს პარლამენტის მიერ ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიღებით დასრულდა. სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობაში განხორციელდა ინსტიტუციური ცვლილებები. სისხლის სამართლის პროცესი ინკვიზიციური (კონტინენტური) სამართლის პრინციპებიდან გადავიდა საერთო (შეჯიბრებითი) სამართლის სისტემაზე. სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობის მიზანი იყო ისეთი სისტემის შექმნა, რომელიც აგებული იქნებოდა შეჯიბრებითობის, საჯაროობის, მხარეთა თანასწორობის, მტკიცებულებათა უშუალოდ გამოკვლევის, ბრალდებულის უფლებათა პატივისცემისა და სხვა პროგრესულ პრინციპებზე. ამდენად, სისხლის სამართალწარმოება შეჯიბრებითი პროცესის ფარგლებში უნდა განხორციელდებოდა.

შეჯიბრებითი პროცესის ძირეული ელემენტი არის „მხარეთა თანასწორობის“ პრინციპი, რაც გულისხმობს, რომ პროცესის ყველა მხარეს უნდა მიეცეს სრული შესაძლებლობა წარმოადგინოს თავისი საქმე, როგორც ფაქტობრივი, ისე სამართლებრივი საკითხები და ჰქონდეს შესაძლებლობა კომენტარი წარადგინოს/საპასუხო აზრი გამოთქვას მონინალმდეგე/ოპონენტის მიერ წამოჭრილ საკითხზე.²

ასევე, „შეჯიბრებითობის პრინციპის ძირითად ელემენტებს წარმოადგენს: მხარეთა ფუნქციების გამოცალკევება; შეჯიბრებითობა როგორც სასამართლო, ასევე გამოძიების ეტაპზე; მხარეთა უფლება მტკიცებულებების მოპოვებაზე; მხარეთა თანაბარი შესაძლებლობა საკუთარი მტკიცებულების წარმოდგენაზე და მონინალმდეგე მხარის მტკიცებულებათა გამოკვლევის უფლება“.³

ამდენად, სახელმწიფო ბრალმდებლის ფუნქციად განისაზღვრა შეჯიბრებითი პროცესის ფარგლებში მოიპოვოს და წარადგინოს მტკიცებულებები სასამართლოში, რათა გონივრულ ეჭვს მიღმა სტანდარტით დაადასტუროს პირის ბრალეულობა.

მონმის ჩვენება წარმოადგენს მტკიცებულების ერთ-ერთ სახეს, რომელიც არის პირის მიერ სასამართლოში მიცემული ინფორმაცია სისხლის სამართლის საქმის გარემოებების შესახებ. მართალია, საპროცესო კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს სანდო ან უტყუარი მტკიცებულებების იერარქიას მათი ფორმის მიხედვით, მონმის ჩვენება მაინც რჩება ყველა სისხლის სამართლის საქმეში მოპოვებად და ამდენად, ყველაზე გავრცელებული სახის მტკიცებულებად.

² Wasek-Wiaderek M., The Principle of “Equality of Arms” in Criminal Procedure under Article 6 of the European Convention on Human Rights and its Functions in Criminal Justice of Selected European Countries, 2000, 23.

³ ავტორთა კოლექტივი, რედ. გ. გიორგაძე საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბ., 2015, 85.

სასამართლოში პროკურორი არის სახელმწიფო ბრალმდებელი, რომელსაც ეკისრება ბრალდების მტკიცების ტვირთი. პროკურორმა ბრალდების დასადასტურებლად უნდა წარადგინოს მტკიცებულებები, ამასთან აღნიშნული ვალდებულება უნდა შეასრულოს პროფესიონალიზმის მაღალი ხარისხითა და პასუხისმგებლობით.⁴ პროკურორის მიერ მტკიცებულებების წარდგენა გულისხმობს, მათ პროცესუალურად გამართული ფორმით და ვადებში სასამართლოში წარდგენას, მათი წარდგენის რიგითობის განსაზღვრას, მათ ვიზუალურად იმ ფორმით წარმოდგენას, (განსაკუთრებით თუ საქმეს იხილავს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო), რაც ხელს შეუწყობს რთული სამართლებრივი საკითხების გაგებას. სწორედ ამ პროცესის შემადგენელი ნაწილია ბრალდების მხარის მოწმის მიერ ჩვენების მიცემა, როგორც ერთ-ერთი მტკიცებულების წარდგენა.

საქართველოს სსსკ არ საუბრობს არც დაცვის და არც ბრალდების მხარის მოწმესთან, სასამართლოში ჩვენების მიცემამდე კომუნიკაციის შესაძლებლობაზე და მითუმეტეს, კომუნიკაციის წესზე. აღნიშნული საკითხი სადავო გახდა 2015 წლის 16 ნოემბერს, თბილისის საქალაქო სასამართლოში, საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს თანამშრომლების ბრალდების საქმის არსებითი განხილვისას. კერძოდ, მოწმემ განაცხადა, რომ სასამართლო სხდომამდე ადრე შეხვდა ბრალდების საქმის მხარდამჭერ პროკურორებს და მათთან ერთად გაიარა „რეპეტიცია“. საქართველოს სახალხო დამცველის მოსაზრებით, სასამართლო დაკითხვამდე მოწმესთან საქმის გარემოებების განხილვა ეწინააღმდეგება მოწმის დაკითხვის კანონით დადგენილ წესს და ამასთან დაირღვა ბრალდებულთა სამართლიანი სასამართლოს უფლება, ვინაიდან ისინი ამ პროცესში არ მონაწილეობდნენ.⁵

აღნიშნული საკითხი სამართლებრივი მსჯელობის საგანია შეჯიბრებითი სამართლის ქვეყნებშიც. ნიუ იორკის შტატის უზენაესი სასამართლოს სააპელაციო განყოფილებამ საქმეზე ხალხი ლივერპულის წინააღმდეგ, სადაც ადვოკატი სადავოდ ხდიდა, რომ პროკურორმა შეუსაბამო ინსტრუქტაჟი ჩაუტარა მოწმეს იმასთან დაკავშირებით, რომ ჩვენების მიცემისას „გაენმინდა“ პოლიციელის ანგარიში პრობლემური ნაწილებისგან, სასამართლომ მსაჯულებს განუმარტა, რომ არაფერი იყო არასწორი იმაში, რომ პროკურორი ესაუბროს თავის მოწმეს სასამართლო პროცესამდე.⁶

„მოწმის მომზადება პროკურორის მიერ მიიჩნევა ეთიკურ პრაქტიკად. არაპროფესიონალურად ჩაითვლება ქცევა, თუ არ მომზადდება მოწმე ჩვენების მიცემისთვის სასამართლო განხილვამდე. სისხლის სამართლის პროცესში მოწმის მომზადება არის მნიშვნელოვანი და შეუცვლელი პროცესი, რაც აძლევს საშუალებას პროკურორს, რომ მიაღწიოს საკუთარ მიზანს მართლმსაჯულების ძიების პროცესში.“⁷ „პროკურორს შეუძლია მისცეს მოწმეს მაგალითები თუ რა სახის კითხვებს შეიძლება დაექვემდებაროს ჯვარედინი დაკითხვის დროს.“⁸ ეს პრაქტი-

⁴ საქართველოს გენერალური პროკურორის 2006 წლის 19 ივნისის ბრძანება №5 „საქართველოს პროკურატურის მუშაკთა ეთიკის კოდექსის დამტკიცების შესახებ“, მუხლი 10, ნაწილი 1.

⁵ დეტალურად იხ. „საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიში საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2015 წელი“, 648. <<http://www.ombudsman.ge/uploads/other/3/3512.pdf#page=16&zoom=auto,-121,792>> [05.09.2016].

⁶ *People v Liverpool*, 262 AD 2D 425 (2d Dept 1999).

⁷ *Brittany R.C.*, *Whose Line Is It Anyway? Reducing Witness Coaching by Prosecutors*, "Legislation and Public Policy", Vol. 18, 989.

⁸ იქვე, 990.

კა ნაახალისებს მოწმეს აღიქვას მოსალოდნელი სასამართლო პროცესის მიმდინარეობა, ნებაყოფლობით გამოცხადდეს სასამართლოში და მისცეს ჩვენება.

საქართველოს საპროცესო კანონმდებლობაში მოწმესთან სასამართლოში ჩვენების მიცემამდე კომუნიკაციის წესის დაურეგულირებლობა, რა თქმა უნდა, არ ნიშნავს ბრალდების მხარის მოწმესთან სასამართლო განხილვამდე კომუნიკაციის დაუშვებლობას. პროკურორს უნდა ჰქონდეს ბრალდების მოწმესთან სასამართლო განხილვამდე კომუნიკაციის უფლება (ანალოგიური უფლება გააჩნია დაცვის მხარეს საკუთარ მოწმეებთან დაკავშირებით), თუ ამ კომუნიკაციის მიზანია მოწმემ სასამართლო განხილვამდე გაიხსენოს, განიხილოს მესხიერება მის მიერ სამართალდამცავი ორგანოებისათვის მიცემულ ინფორმაციასთან დაკავშირებით და მომზადებული წარდგეს სასამართლოს წინაშე.

„პროკურორის ბრალდების მოწმესთან შეხვედრა მისი სასამართლო პროცესისთვის მომზადების მიზნით, არ შეიძლება გაიგივდეს მოწმის არასათანადო წვრთნასთან. უფრო მეტიც, [ანგლო-ამერიკული] პრეცედენტული სამართალი აჩვენებს, რომ მოწმის პირდაპირი ჩვენების განმეორებით მოსმენა არის დაშვებული მოწმის სასამართლო პროცესისთვის მომზადებისთვის.“⁹ შეჯიბრებითი პროცესის ქვეყნებში მიჩნეულია, რომ „მოწმის სათანადო მომზადება არის მნიშვნელოვანი საშუალება იმისთვის, რომ პროკურორი და მოწმე მოემზადოს შეჯიბრებითი ტესტისთვის. მოწმესთან მჭიდრო მუშაობით პროკურორს ეძლევა შესაძლებლობა 1. გამოიკვლიოს სიმართლე სრულად, რიგაინად და ობიექტურად, 2. წარადგინოს სიმართლე, ისე როგორც გულწრფელად მან გაიგო, ზედმინეწითი, პატიოსანი და ეფექტური ფორმით და 3. დაიცვას სიმართლე იმისგან რომ არ მოხდეს მისი დისკრედიტაცია და დამახინჯება შეჯიბრებითი შეტევისას.“¹⁰

ამდენად, პროკურორს უნდა ჰქონდეს შესაძლებლობა შეხვედეს, გაესაუბროს, მოამზადოს ბრალდების მოწმე სასამართლოში ჩვენების მიცემამდე. მოწმის მომზადება არ გულისხმობს მხოლოდ მის მიერ თავისი ჩვენების გონებაში განახლებას, არამედ მისთვის ინფორმაციის მიწოდებას სასამართლოში მოქცევის წესის, მისი ჩვენების მნიშვნელობის, სასამართლო პროცესის მიმდინარეობის შესახებ და ა. შ. მოწმისა და დაზარალებულის მხარდაჭერისა და ასევე მომზადების მიზანს ემსახურება საქართველოს პროკურატურის სისტემაში შექმნილი მოწმისა და დაზარალებულის კოორდინატორის სამსახური, რომლის ერთ-ერთი ფუნქციაა სასამართლოსთან ურთიერთობის ეფექტურობის გაზრდის მიზნით, მოწმისათვის სასამართლოსთან დაკავშირებულ პროცედურულ საკითხებზე და მოწმეთა უფლება-მოვალეობების შესახებ დეტალური ინფორმაციის მიწოდება.¹¹

ამდენად, პროკურორის ბრალდების მოწმესთან სასამართლოში ჩვენების მიცემამდე კომუნიკაცია ცალსახად დასაშვებია (სულ მცირე პროკურორს უნდა ჰქონდეს ინფორმაცია მისი პოზიციის მხარდაჭერი მოწმე აპირებს თუ არა სასამართლო პროცესზე გამოცხადებას), ასევე დასაშვებია მოწმის მომზადება მის მიერ გამოძიების ეტაპზე მიცემულ ინფორმაციასთან დაკავშირებით. თუმცა, ეს პროცესი არ უნდა გადაიზარდოს იმ ტიპის ინსტრუქტაჟის ჩატარებაში, რამაც შესაძლებელია მოწმეზე მოახდინოს არამართლზომიერი ზემოქმედება და მისი ჩვენების მოდიფიცირება.

⁹ Nixon v. United States, 563, 1988, Smith V. Kelly, №7:07 cv 00536, 2008 wl 345838.

¹⁰ Bennett L.G., Witness Coaching by Prosecutors, 23 Cardozo L. Rev., 2002, 834.

¹¹ მოწმისა და დაზარალებულის კოორდინატორის სამსახურის ფუნქციების შესახებ დეტალური ინფორმაცია ხელმისაწვდომია საქართველოს მთავარი პროკურატურის ვებ გვერდზე, <<http://pog.gov.ge/geo/witness>>, [03.09.2016].

3. ზღვარი მონმის მომზადებასა და წვრთნას შორის

საქართველოს სსსკ-ის მიხედვით, მონმე არის პირი რომელმაც შეიძლება იცოდეს სისხლის სამართლის საქმის გარემოებათა დასადგენად საჭირო მონაცემები და ამასთან მას ფიზიკური და ფსიქიკური მდგომარეობა უნდა აძლევდეს შესაძლებლობას სწორად აღიქვას, დაიმახსოვროს და აღიდგინოს საქმისთვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებები.¹² „მეცნიერთა დიდი ნაწილი თვლის, რომ მეხსიერება არის ძალიან მიდრეკილი შეცდომებისკენ და დამახსოვრებული მოგონების აღდგენა და რეკონსტრუქცია არის ძალიან მყიფე პროცესი. ... მახსოვრობას, ენას, რჩევებს, როგორც კოგნიტურ ფაქტორებს შეუძლიათ ზეგავლენა მოახდინონ მონმის ჩვენების აკურატულობაზე და სისწორეზე.“¹³

ამდენად, მნიშვნელოვანია მონმის მომზადებას როგორ წარმართავს პროკურორი. ინტერვიუს წარმოების ტექნიკას შეუძლია უზიარდოს მონმეს შეავსოს მეხსიერებაში ხარვეზები, აღმოფხვრას ბუნდოვანება ან წინააღმდეგობა, გაამძაფროს ენა, გააკეთოს აქცენტები. ამასთან, გარკვეული კატეგორიის მონმეებს პროკურორის რჩევების მიმღებლობა აქვთ მაღალი. მაგალითად, მცირეწლოვანი მონმეები.

ზღვარი, რომელიც გადის მონმის მომზადებასა და წვრთნას შორის არის ძალიან მყიფე. „მონმის მომზადების დროს პროკურორი უნდა იყოს ფრთხილად, რომ არ გადაკვეთოს ის ზღვარი, საიდანაც იწყება მონმის წვრთნა. ტერმინი მონმის წვრთნა ენოდება პროკურორის ისეთ ქცევას, რომელიც ცვლის მონმის შეხედულებას კონკრეტულ მოვლენასთან დაკავშირებით. მონმის წვრთნის მაგალითებია მისცე მონმეს ჩანაწერები რაც უნდა გამოიყენოს ჩვენების მიცემის დროს, მონმეს უთხრა, რომ თუ ის ისე არ იტყვის, ისინი ნააგებენ საქმეს, მოამზადო მონმეები ერთად რომ მათი ჩვენებები იყოს შეთანხმებული“.¹⁴

განსაკუთრებით დაუშვებელია პროკურორმა განიხილოს და შეაჯეროს ერთ მონმესთან მეორე მონმის ჩვენება. ეს ზოგადი წესი გამომდინარეობს საქართველოს საპროცესო კანონმდებლობიდან, რომელიც კრძალავს მონმეების კომუნიკაციას მათ მიერ ჩვენების მიცემამდე. კერძოდ, სსსკ-ის 118-ე მუხლის თანახმად, რომლის თანახმად მონმეები უნდა დაიკითხონ იმ მონმეების განცალკევებით, რომლებიც ჯერ არ დაუკითხავთ. ასევე, სასამართლომ უნდა უზრუნველყოს, რომ ერთ საქმეებზე გამოძახებულ მონმეებს დაკითხვის დამთავრებამდე არ ჰქონდეთ ერთმანეთთან ურთიერთობა. „...განხილვა მონმეთა შორის არ უნდა მოხდეს, ერთი მონმის მიერ გაკეთებული განცხადება და წარდგენილი მტკიცებულება არ უნდა გახდეს ცნობილი სხვა მონმისთვის ... მონმემ უნდა მისცეს ჩვენება, რომელიც თავისუფალი უნდა იყოს ნებისმიერი პირის ნათქვამის ზეგავლენისგან. ეს წესი, ნამდვილად იმედიანად ამცირებს ყველა შესაძლებლობას, რომ მონმის მიერ სხვისი ნათქვამის ზემოქმედებით იქნეს წარმოდგენილი თავისი მტკიცებულება და ასევე, თანაბრად გამორიცხავს ყველა დაუსაბუთებელ აღქმას, აზრს, რომ ეს შეიძლება ასე მოხდეს. ეს რისკი არის მონმეთა მომზადების თანმდევი“.¹⁵

¹² იხ. საქართველოს კანონი საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე 31, 03.11. 2009, მე-20, 50-ე მუხლები.

¹³ იხ. *Bennett L. G.*, Witness Coaching by Prosecutors, 23 *Cardozo L. Rev.*, 2002, 833.

¹⁴ იხ. *Brittany R.C.*, Whose Line Is It Anyway? Reducing Witness Coaching by Prosecutors, "Legislation and Public Policy", Vol.18,989.

¹⁵ *R v Momodou & Limani* (2005) EWCA Crim 177 §61 (2005) <<http://swarb.co.uk/regina-v-momodou-and-limani-cacd-2-feb-2005-2/>> [280.2016].

ამდენად, „ზღვარი რომელიც განასხვავებს მოწმის მომზადებას მოწმის შეუსაბამო წვრთნისგან არ არის ყოველთვის ნათელი.“¹⁶ პროკურორის მიზანი მოწმის მომზადების დროს უნდა იყოს „...შეამციროს მოწმის მღელვარება სასამართლოში მისვლასთან დაკავშირებით, ფა-მილარული გახადოს მისთვის პროცესი და პროცედურები, რომელიც მას დამაშინებლად მიაჩნია და განუსაზღვროს მოლოდინები თუ რა იქნება სასამართლოში მისი ყოფნის დროს“,¹⁷ ასევე მოწმემ სასამართლოში რაც შეიძლება ნათლად და გასაგებად, თანმიმდევრულად უნდა წარადგინოს მისთვის ცნობილი ინფორმაცია და არ უნდა იყოს ეს ინფორმაცია რაიმე სახით შეცვლილი ან ინტერპრეტირებული.

4. მოწმის წვრთნისგან დაცვითი მექანიზმი

შეჯიბრებით პროცესში მოწმის დაკითხვა მიიჩნევა როგორც „საშუალება ეჭვქვეშ დადგეს პროკურორის ვერსია მომხდარი ფაქტის შესახებ.“¹⁸ ანუ, მოწმის დაკითხვა მიიჩნევა დაცვით მექანიზმად, რა დროსაც შესაძლებელია გამოვლინდეს ისეთი გარემოებები, რაც ეჭვს ქვეშ დააყენებს მოწმის ჩვენების სისწორეს. საქმეში გედერსი შეერთებული შტატების წინააღმდეგ, ამერიკის შეერთებული შტატების უზენაესმა სასამართლომ გამოთქვა აზრი, რომ ოსტატური ჯვარდენი დაკითხვა არის სასიცოცხლო დამცავი მექანიზმი, გარანტია, რომ გამოაშკარო არასათანადო მომზადება და მოწმის ინსტრუქტირება. სასამართლო მიიჩნევს, რომ ზღვარი ეთიკურ მოწმის მომზადებასა და არაეთიკურ წვრთნას შორის ადვილად გამოსავლენია და მოწმის დაკითხვის დროს შეუძლია გამოავლინოს არასათანადო ზემოქმედება.¹⁹

თუმცა, აუცილებელია არსებობდეს სხვა პროცესუალური მექანიზმები, რომელიც მაქსიმალურად შეამცირებს მოწმის წვრთნის ალბათობას პროკურორის მხრიდან და ამასთან აღნიშნული მექანიზმის არსებობა შეამცირებს დაცვის მხარის შუამდგომლობებს აღნიშნული საფუძვლით მოწმის ჩვენების სანდოობის ეჭვქვეშ დაყენებასთან დაკავშირებით აღნიშნული მექანიზმი გულისხმობს წინასწარი პროცედურული წესების არსებობას და მის დაცვას.

მოწმის მომზადება ხდება დახურულ გარემოში. არ ხდება ამ პროცესის ვიდეო თუ აუდიო ჩანერა, ასევე არ ხდება რაიმე სახის პროცესუალური დოკუმენტის შედგენა. რადგან მოწმის მომზადების მიზანია, მოხდეს მოწმისთვის არასტრესული გარემოს შექმნა, მისი ნახალისება თანამშრომლობისკენ, ვიდეო ან აუდიო ჩანერამ შესაძლებელია აღნიშნულზე უარყოფითად იმოქმედოს. ამასთან, ეს დაკავშირებულია დამატებით ფინანსურ ხარჯებთან.

რადგან არსებობს მოსაზრება, რომ „პროკურორის მოწმის მომზადების ამსახველი თანამდევრი ოქმის არ არსებობა ხელს უწყობს არასათანადო წვრთნის ჩატარებას, ვინაიდან ეს პროცესი იფარება როგორც სასამართლოს, ასევე დაცვის მხარის ზედამხედველობისგან“,²⁰ სასურველი იქნება მოხდეს პროკურორისა და მოწმის მომზადების ეტაპის ამსახველი დოკუმენტის შედგენა, რომელიც აისახება შეხვედრის დრო, ადგილი, მიზანი, შინაარსი. ეს დოკუმენტი თავისი შინაარსით არ იქნება საგამოძიებო მოქმედების ოქმი, თუმცა ეს იქნება გარკვეული

¹⁶ იხ. *Bennett L. G.*, *Witness Coaching by Prosecutors*, 23 *Cardozo L. Rev.*, 2002, 830.

¹⁷ *Speaking to witnesses at court*, Draft *cpsp guidance for consultation*, January 2015, 4, <https://www.cps.gov.uk/consultations/speaking_to_witnesses_at_court_responses.html>, [28.07.2016].

¹⁸ იქვე.

¹⁹ *Geders v. United States*, 425 U.S., 80 (1976).

²⁰ იხ. *Bennett L. G.*, *Witness Coaching by Prosecutors*, 23 *Cardozo L. Rev.*, 2002, 834.

საპროცესო ხასიათის დოკუმენტი, რომელიც შედგენილი იქნება მოწმის და პროკურორის კომუნიკაციის დროს, რაც არსებული პრაქტიკით ხორციელდება საქმის სასამართლოში განხილვის დაწყების ეტაპამდე ანდა სასამართლოში საქმის არსებითი განხილვის მიმდინარეობისას. შეხვედრის ამსახველ ოქმს ხელს მოაწერს პროცესის მონაწილე ორივე მხარე, ასევე სისწორესთან დაკავშირებით შენიშვნების არსებობისას საშუალება ექნებათ აღნიშნული დააფიქსირონ ოქმში. გარკვეული პროცესუალური დოკუმენტის შედგენის ვალდებულება თავიდან აგვარიდებს პროკურორის მოწმებთან უმიზნო და დაუსაბუთებელ კომუნიკაციას, რაც ასევე შესაძლებელია აღქმულ იქნეს მოწმეზე ზემოქმედების საშუალებად. ასევე, მითითებული ოქმი იქნება პროკურორის თავდაცვითი დოკუმენტი და იმის დამადასტურებელი მტკიცებულება, რომ მას მოწმის წვრთნა არ განუხორციელებია.

ასევე, აუცილებელია სახელმძღვანელო პრინციპების სახით გაიწეროს პროკურორის მოწმესთან კომუნიკაციის, მისი მომზადების წესი. აღნიშნული სახელმძღვანელო პრინციპების არსებობა და შესაბამისად გადამზადებული პროკურორების არსებობა, თავიდან აგვარიდებს პროკურორის მხრიდან სულ მცირე გაუფრთხილებელი ქცევით ეთიკური შეცდომების დაშვებას, ვინაიდან ხშირად შესაძლებელია პროკურორისთვისაც არ იყოს ნათელი რისი თქმის უფლება აქვს მოწმისთვის და რისი არა. ამ ტიპის სახელმძღვანელო დოკუმენტის კარგი მაგალითია ინგლისის სამეფო პროკურატურის მიერ 2016 წელს შემუშავებული სახელმძღვანელო „საუბარი მოწმესთან სასამართლოში“. აღნიშნული დოკუმენტის მიზანია დაადგინოს პროკურორებისთვის ნათელი წესები როგორ უნდა გაუწიო მხარდაჭერა მოწმეს, რომ მან მისცეს საუკეთესო ჩვენება სასამართლოში.²¹

5. დასკვნა

ამდენად, პროკურორისა და მოწმის კომუნიკაცია, ამ უკანასკნელის მიერ სასამართლოში ჩვენების მიცემამდე დასაშვებია და შესაბამისობაშია მხარეთა თანასწორობისა და შეჯიბრებითი პროცესის პრინციპთან, ვინაიდან დაცვის მხარეს საქმის განხილვის არცერთ ეტაპზე არ ეკრძალება კომუნიკაცია საკუთარ მოწმესთან.

მხარეთა თანასწორობა გულისხმობს, რომ მხარეებს ჰქონდეთ თანაბარი შესაძლებლობები, რათა მათ არა მარტივად იმტკიცებულა, არამედ მოემზადონ ამ მტკიცებულებების წარსადგენად. ამდენად პროკურორის მიერ მოწმის მომზადება სასამართლოში ჩვენების მიცემამდე არის დასაშვები და მისაღები პრაქტიკა, იმ მიზნით, რომ მოწმე თავდაჯერებულად, სასამართლოში ჩვენების მიცემის წესის შესახებ სათანადოდ ინფორმირებული წარდგეს მოსამართლის წინაშე და წარადგინოს მისთვის ცნობილი ინფორმაცია, რომელიც შესაძლებელია ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საფუძვლად დაედოს საქმეზე მართლმსაჯულების განხორციელებას. თუმცა, პროკურორის მიერ მოწმის მომზადება არ უნდა გადაიზარდოს მოწმის წვრთნაში, რომ მოწმემ პროკურორის ზემოქმედების შედეგად სასამართლოს მისცეს მოდიფიცირებული ჩვენება. იმისთვის, რომ პროკურორის მიერ მოწმესთან სასამართლოში ჩვენების მიცემამდე კომუ-

²¹ საუკეთესო პრაქტიკად შეიძლება ჩაითვალოს ინგლისის სამეფო პროკურატურის მიერ მითითებული სახელმძღვანელოს შემუშავების პროცესი. კერძოდ, აღნიშნული დოკუმენტი საჯარო განხილვისთვის 2015 წლის იანვარში გამოქვეყნდა სამეფო პროკურატურის ვებ გვერდზე და ყველა დაინტერესებულ პირს მიეცა საშუალება წარედგინა თავისი მოსაზრებები და გაეზიარებინა საკუთარი გამოცდილება. სახელმძღვანელოს მოქმედი რედაქცია გამოქვეყნდა 2016 წელს, იხ. <<https://www.google.ge/>

ნიკაცია არ გააჩინოს ეჭვები, მონმეზე შესაძლო არამართლზომიერი ზემოქმედების განხორციელებასთან დაკავშირებით, სასურველია საქართველოს სსსკ შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილების განხორციელებით, პროკურორს დაევალოს მონმესთან კომუნიკაციის ამსახველი საპროცესო დოკუმენტის შედგენა. აღნიშნულ დოკუმენტს ექნება ორმაგი დატვირთვა: ერთი, შეიზღუდება პროკურორის მონმეებთან დაუსაბუთებელი კომუნიკაცია, რაც ასევე შესაძლებელია აღქმულ იქნეს როგორც მონმეზე ზემოქმედების მცდელობად და მეორე, აღნიშნული დოკუმენტი იქნება თავად პროკურორის დამცველი დოკუმენტი და იმის დამადასტურებელი მტკიცებულება, რომ მას მონმის მიმართ რაიმე სახის ზეწოლა არ განუხორციელებია.

ამასთან, რადგან რთულია ნათელი ზღვარის გავლება მონმის მომზადებასა და მონმის წვრთნას შორის, რეკომენდებულია შემუშავდეს პროკურორებისთვის ამ საკითხის მარეგულირებელი დეტალური სახელმძღვანელო, რომელიც დაეხმარება სახელმწიფო ბრალმძებლებს პროფესიონალურად შეასრულონ თავიანთი ფუნქციები, და ამავედროულად თავიდან აირიდონ ყოველგვარი ეჭვები მათი ქმედების ეთიკურობასთან დაკავშირებით.